

Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen

*secretariaat: Johan de Wittlaan 3, Den Haag
postadres: Postbus 20906, 2500 EX DEN HAAG
tel. : 070 - 3518097/3519002
fax: 070 - 3518760*

Aan :
de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat
Mevrouw drs. J.M.de Vries
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

contactpersoon

L. van Asperen

doorkiesnummer

015-2518442

datum

8 mei 2000

bijlage

ons kenmerk

TAW 00.40

uw kenmerk

Onderwerp

adviezen Ruimte voor de rivier

Geachte mevrouw de Vries,

Op 28 februari jl. heeft u de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW) om advies gevraagd over enerzijds de discussienotitie Ruimte voor de rivier en anderzijds de adviezen Ruimte voor Rijntakken en Integrale Verkenning Benedenrivieren. Met deze brief richt de TAW zich met name op het meer strategische deel van de discussienotitie Ruimte voor de Rivier. Naar de mening van de TAW zijn de voorgestelde keuzen van zodanig groot belang dat het zinvol is om onderscheid te maken naar een reactie op strategisch niveau en een reactie inzake aspecten, die aan de orde kunnen komen in de verdere planstudiefase. De TAW stelt zich voor u laatstgenoemde reactie nog voor de zomer te doen toekomen.

De recent uitgebrachte discussienotitie en adviezen over Ruimte voor de Rivier beschouwt de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW) als een belangrijke bijdrage aan de discussie met betrekking tot het beveiligen van ons land tegen hoogwater. In de discussienotitie worden naar de mening van de TAW drie belangrijke beleidsbeslissingen genomen, dan wel nogmaals bevestigd:

- bij het in kaart brengen van de hoogwaterbeschermingsproblematiek wordt getracht zo goed mogelijk te anticiperen op stijging van rivierafvoeren en zeespiegel;
- bij het onderzoek naar de oorzaken en gevolgen van maatregelen ter vermindering van het overstromingsgevaar wordt uitgegaan van de systeembenadering, waarbij de systeemgrenzen zo ruim mogelijk worden gedefinieerd (hele stroomgebied begrensd door hoge gronden);

- er wordt bewust rekening gehouden met het feit dat ongeacht het gekozen veiligheidsniveau, er altijd een kans op overstroming blijft bestaan.

De TAW ondersteunt van harte deze ingeslagen weg, maar wil daarbij in algemene zin en vervolgens wat betreft de korte en lange termijn de volgende opmerkingen maken.

Algemeen

Anticiperen in plaats van reageren

Tot nu toe werd de veiligheidssituatie in het rivierengebied vooral beoordeeld tegen het licht van de maatgevende afvoer; een afvoer die berekend wordt aan de hand van de historisch opgetreden rivierafvoeren. In feit wordt daarmee gereageerd op ontwikkelingen die zich reeds hebben voorgedaan. Veel beter is het te anticiperen op (voorzienbare) toekomstige ontwikkelingen. Daardoor krijgt een duurzame hoogwaterbescherming een veel robuuster karakter en kunnen maatregelen voor de korte termijn getoetst worden aan inzichten met betrekking tot de veel langere termijn (no-regret).

Systeembenadering

Door de keuze voor het gehele riviersysteem als object van analyse, kunnen nu de verbanden tussen oorzaak en gevolg worden gelegd binnen het totale stroomgebied (nationaal en internationaal) en over lange tijd. De winst daarvan is dat voor het voorkomen en oplossen van hoogwaterproblemen alternatieven beschikbaar komen voor dijkverhoging. De TAW wil daarbij direct aantekenen dat de winst van de systeembenadering verloren kan gaan als dijkverhoging categorisch zou worden uitgesloten voor het oplossen van lokale problemen. Door ook die optie als mogelijke bouwsteen open te houden, kan de systeembenadering optimaal worden ingezet voor het zoeken van de meest doelmatige maatregelen.

Het onderbrengen van de enorm toegenomen kennis van de riviersystemen in modellen schept de mogelijkheid om langs nieuwe denklijnen oplossingen te ontwerpen zoals in het kader van Ruimte voor de Rivier wordt gedaan. De oorzaken van problemen kunnen nu worden herleid tot veranderingen in het grondgebruik en rivierbeheer in het stroomgebied als geheel en tot veranderingen in het klimaat en dientengevolge stijgen van de rivierafvoeren en het zeespiegelniveau. Voor het maken van beleidskeuzen wordt nu kennis aangereikt die inzicht geeft in zowel effecten van grootschalige maatregelen (retentie bovenstrooms, snelle afvoer benedenstrooms, gecontroleerde overstroming), als van kleinschalige maatregelen (opheffen lokale faalkansen, verruiming van het rivierbed, lokale dijkverhoging). De analyse van kosten en baten (zowel materieel als immaterieel) krijgt hierdoor een sterkere onderbouwing en keuzen kunnen duidelijker worden beargumenteerd.

In de discussienotitie wordt in het licht van het voorgaande terecht de mogelijkheid dan wel de noodzaak aangegeven om niet alleen buitendijkse, maar ook binnendijkse gebieden en oplossingen te beschouwen. Omdat deze maatregelen een ruimtelijk karakter hebben onderschrijft de TAW het belang hiervoor thans ruimtelijke reserveringen te maken, om te voorkomen dat deze straks door maatschappelijke ontwikkelingen verloren gaan.

Gecontroleerd overstromen

De gewenste mate van veiligheid is een politieke keuze. Ongeacht welk veiligheidsniveau wordt gekozen, blijft er altijd een kans bestaan op overstroming. De TAW juicht het daarom toe dat thans bewust met deze uitzonderlijke kans rekening wordt gehouden door daarvoor gecontroleerde oplossingen te zoeken in de vorm van

overloopgebieden. De TAW onderstreept het belang om ook hiervoor thans voldoende ruimte te reserveren.

Korte termijn

Voor de korte termijn is het wenselijk na te gaan wat de effecten van overstromingen in het buitenland zijn op de situatie in Nederland. Enerzijds kan hierdoor het gevaar in Nederland worden beperkt, anderzijds kan het bezwijken van juist over de landgrens gelegen dijken leiden tot 'ongecontroleerde kortsluitingen' tussen de Nederrhein en de IJssel, de Waal of de Maas. Hierover is thans onvoldoende bekend.

Lange termijn

Internationale samenwerking

Met name voor de lange termijn is internationale samenwerking met de partners in het stroomgebied van Rijn en Maas van groot belang. Maatregelen in de bovenstrooms gelegen landen beïnvloeden uiteraard de uitgangspunten voor de in Nederland te nemen maatregelen. Voor de Rijn en haar takken zijn afspraken gemaakt over waterstandsverlagende maatregelen in het kader van het Actieplan Hoogwater voor de Rijn. Voor de Maas is naar de mening van de TAW dringend behoefte aan een concrete invulling van het Hoogwater Actieplan.

Naast het maken van afspraken is en blijft uiteraard het monitoren van de uitwerking van groot belang. Dit kan eventueel aanleiding zijn tot bijstellen van maatregelen in Nederland.

Onverlet de internationale afspraken onderstreept de TAW het belang om in Nederland maatregelen te nemen en te anticiperen op onvoorziene omstandigheden. Zo is het niet ondenkbaar dat na een nieuwe overstroming in Duitsland onder maatschappelijke druk bepaalde gebieden toch worden ingedijkt, hetgeen de rivierafvoeren en waterstanden in ons land zal beïnvloeden.

Waternverdeling

In de discussienotitie is de lijn ingezet dat de Waal ook op lange termijn de belangrijkste weg blijft voor het verwerken van de Rijnafvoer. Verder zal gezocht worden naar mogelijkheden om de afvoercapaciteit van de IJssel maximaal te benutten, waarbij rekening wordt gehouden met de situatie in het IJsselmeer. De TAW ondersteunt onderzoek naar het maximaal benutten van de IJssel van harte, zeker omdat deze door een vallei stroomt en dat daardoor op veel plaatsen bij eventuele overstroming niet direct sprake is van een veiligheidsprobleem. Dit in tegenstelling tot meerdere gebieden langs de Waal. Uiteraard moet hierbij nadrukkelijk de relatie worden gelegd met de studies voor het IJsselmeer.

Gelet op het bovenstaande adviseert de TAW voor dit moment ook het gehele IJsseldal als zoekgebied voor gecontroleerde overstromingskans aan te merken.

Flexibele houding

Conform de Wet op de waterkering worden de waterkeringen elke vijf jaar getoetst op hun veiligheid. Dit is van belang om de vinger aan de pols te houden. Naar de mening van de TAW moet in de toekomst worden voorkomen dat, indien de randvoorwaarden of de technische inzichten wijzigen en de veiligheid niet acuut in het geding is, direct tot korte termijn maatregelen als dijkversterking of aanleg van kaden wordt overgegaan. Keuzes moeten niet gemaakt worden op basis van de voorkeur om verbeteringen voor de eerstvolgende toetsronde door te voeren. Hierdoor zouden andere, en vanuit de systeemgedachte aantrekkelijkere, duurzamere alternatieven ten onrechte buiten beschouwing blijven.

Naar de mening van de TAW wordt daarom in bijlage 2 van de discussienotitie terecht gesteld, dat dergelijke situaties een flexibele houding van betrokkenen vereist en dat daarin de technische gegevens op een goede manier in de bestuurlijke context moeten worden ingebed. Tegelijkertijd stelt de TAW de vraag of het, voor het realiseren op langere termijn van een zo natuurlijk mogelijk riviersysteem, niet wenselijk is om de randvoorwaarden voor een langere periode dan vijf jaar vast te stellen.

Samenvattend

De TAW beschouwt de gekozen oplossingsrichtingen in de adviezen Ruimte voor de Rivier voor de korte - en lange termijn als een belangrijke stap in de richting van de operationalisering van het integrale systeemdenken inzake de bescherming tegen hoogwater. Naar de mening van de TAW dient vanuit dezelfde systeemgedachte dijkversterking echter als alternatief overeind te blijven. Prioritering van maatregelen moet niet op voorhand plaatsvinden. Keuze tussen alternatieven dient plaats te vinden op grond van een afweging van maatschappelijke kosten en baten.

De TAW ondersteunt de voorgenomen ruimtelijke reserveringen voor het zoeken naar mogelijkheden voor retentiegebieden en calamiteitenpolders. De TAW ondersteunt met het oog op de lange termijn ook om de mogelijkheden voor maximale benutting van de afvoercapaciteit van de IJssel te onderzoeken, uiteraard in samenhang met de studies voor het IJsselmeer. Mede gelet op het voorgaande adviseert de TAW het gehele IJsseldal als zoekgebied aan te merken voor gecontroleerde overstroming.

Ik hoop u vooralsnog voldoende te hebben geïnformeerd. Zoals aangekondigd ontvangt u in juni a.s. ons vervolgadvisie, waarin zal worden ingegaan op aspecten die aan de orde kunnen komen in de verdere planstudiefase.

Hoogachtend,

ir. W. van der Kleij,
Voorzitter TAW.